

REF - 6.865.1
1578

Meshullam ben Moses

③

ס פ ר

ה ה ש ל מ ה

על מסכתות

פסחים יומא : [ספ"ז]

. לרבינו משולם ב"ר משה ב"ר יהודה ז"ל מבדריש
אחד מרבותינו קמאי שהיה בזמן בעלי התוספות וחכמי לונז

יוצא לאור על מסכת פסחים בפעם הראשונה
מכתב יד ספרדי קדמון

מוגה ומבואר בכאודי

ר א ש י ת ה ה ש ל מ ה

ממני



הצבי אברהם חפוטא ס"ט
ראש ישיבת הרמב"ם זכ"ל

י"ל בסיוע מוסד הרב קוק

פה תל-אביב ת"ו
שנת תשכ"ד לפ"ק

טובים ולא נקט נמי ערבי פסחים אלמא בערבי פסחים יש לו להפסיק לאחר ט' שעות וטוב להחמיר בדבר.

76 ב) ואותו בני אדם שקדשו בבית הכנסת קיימי לן כשמואל דאמר לא יצאו ידי קדוש שאין קדוש אלא במקום סעודה אע"פ שבשעת קדוש היה דעתם לצאת באותו קדוש של בית הכנסת לא יצאו אבל האורחין שאוכלין בבית הסמוך לבית הכנסת ובעודם על שלחנן שומעין הקדוש במקום סעודה מקרי. ויש לומר שאפילו היו אורחין בבית הכנסת בשעת הקדוש ואחר הקדוש הלכו לבית הסמוך לבית הכנסת לאכול יוצאין ידי קדוש בית הכנסת

הנהות

ח ה"ה ה"ו.

ראשית ההשלמה

בציבור דעת רבי"ף, ורבינו הם כי לא ס"ל הכי מ"מ על המך כוונה זו בדברי רבי"ף הסיק רבינו שטוב להחמיר בדבר.

ב) ואותן בני אדם. גמרא (ק:) הוהו בני אדם שקדשו בצרכים אמר רב יודן לא ילאו ידי קדוש ילאו, ובמחל אמר חף ידי קדוש לא ילאו הנה רבז למא ליה לקדושי צביהיה כדי להוליח בניו ובני ביתו, ובמחל נמא לי לקדושי צבי כנישהח לאפקוי אורחים י"ה דלכנו ושהו וגו צבי כנישהח, וחודח שמחל לנעמיח דלחר במחל הין קדוש חלה במקום סעודה, וכהו ברצ"ס הין קידוש וכו' והס קידוש ולא סעד בחותו מקום לא ילא ידי קידוש וכ"כ רבי"ף וכו' וכן פסק רבי"ף. ונראה דהע"ג דהלכה רבז צביהיורי כחן דכניהו אמוראי ס"ל כשמוחל הלכה כוהיה. ונראה דלע"ס זה הביא רבי"ף ה"ה דליתמר צבוגין וחף ר"י סבר הין קידוש חלה במקום סעודה וחף רבז סבר וכו' וביים וכן הלכה הרי מכה בני אמוראי דפסקי כשמוחל פסק ה"י כשמוחל וכן פסקו צוה כל הפוסקים. ור"י ור"י למרדכי ככה בני. והשהח כיון דבני אמוראי צהריה רב הונה ורבה בולבו סברו כוהיה דשמוחל דחין קידוש חלה במקום סעודה ג"י לפסוק ה"י כשמוחל ולא רבז.

וע"ז שמקדשים היום צבכנ"ס העש"י בחין אורחים כהו בעור, וה"י תמה ה"חך תפסע כמנהג לקדש צבכנ"ס כיון דליכא אורחים רחוי מלה לקדש וה"י חייפר ח"י הצעלנייה, וכן כהו רב ה"י שחם חין אורחים חין מקדשין צבכנ"ס ע"כ. וכן כהו רב"ש וכיון דלכנהח כשמוחל המקדשים צבכנ"ס במקום דליכא אורחים נראה דכוה צרכה לצעלה. הונח רחיהי להרין שכהו וה"י עכשו הע"ג דלא חלו אורחין צבי כנישהח ונקטינן דחין קידוש חלה במקום סעודה אפי"ה נקטינן לקדושי צבי כנישהח דכיון דמשיקףח אהקון משום אורחים אמרינן ליה, שהקונה חמ"ס קבועה הן כדלשכחין צמטין שצט דערי שנה (שנה כד:) דההקון משום ע"ס שצבדוה

יהודה כדברי רבינו שכהו צדעהו שמקדש החלח הוחיל ולה גמר סעודהו, נמלה שאינו שעה צרכה המון וכו' שעה קידוש והה"כ מצרך על מחונו צכום חלה, והה"כ חוזר למחוני ומצרך המו"ח וכו' וכ"כ לקמן (קב.) צבי הצורה שהיו מסובין וקדש עליהן היום כצו צהרנו שדעה ר"י מפסיק ומקדש חלה, והה"כ מצרך על מחוני והה"כ מצרך המו"ח וגומר סעודהו וכו' וה"ה ממש שיטה רבינו, ורק הה"כ ה"ה דפליגי צוה דכחן (ק.) צד"ה מפסיקו לכהחות וכו' כהצו פ"י צעקירה שלחן — וכו"ו שמצרך צרכה המון כדהניה לקמן, רחשון חומר עליו צרכה המון וכו' רגילין להכח בשלחן לפני צרכמ"ז וכו' הרי כהצו כמפורש דמקודם מצרך צרכמ"ז וכן גילו דעהו לקמן (קב:) ד"ה ה"ג רחשון חומר עליו צרכמ"ז וכו' שכהצו ולגורסה זו ח"ש ה"ה דמשמע לטיל (ק:) דמפסיק לר"י צעקירה שלחן קודם קידוש וכו' עיי"ש הרי מצורר להח"ס ה"ה דהסדר הפוך לכו"י ר"י דס"ל דצרכמ"ז קודמת לקידוש היום, ועכ"פ רבי"ף דגרים צבני הצורה דכום רחשון חומר עליו קדושה היום ס"ל צשיטה ר"י כדברי רבינו ודו"ק היטב.

ורבינו חסיים דבריו צדקדוק ל"י רבי"ף שכהו צבגונו רק ערבי ימים טובים ולא הזכיר ערבי פסחים דמשמע לו מזה דצברני פסחים י"כ להחמיר צבר ולתפסיק לאחר ע"י שיטה אפי"ה ההחיל צהיהר וכבר נחמרו צדברי רבי"ף כמה פשטים וכן ע"י הר"צ"ד ומה הסכים המחירי שכהו ותדע שגדולי המפרשים סוגרים שצברני פסחים העש"י שהחיל צהיהר ר"ל מוקדש ע"י שעה נר"ך לתפסיק שברי מ"מ חין לדחות נגמרי מה שחמרו צבוגיה זו חמר ר"י צרי"ה הלכה כר"י צבר"ש וכו' ומכיון שחלה מפדים צין ערצ הפסה לערבי ימים טובים חף נענין הפסקה חתה לר"ך לפרעה מפני היצה מלח וכו' וזהו דעת גדולי המפרשים וכו' הכיון לדעתו, וחף דעת גדולי הפוסקים נראה כן שכהצו צתחילה סוגיה זו וע"ש ועיי"ש היכה דהחתיג וכו' חלמה דוקה כ"ש ועיי"ש עיי"ש הנה כחן המחירי סוגר ג"כ כרבינו

כיון שאלו היו על שלחנם היו יכולין לשמוע הקדוש אבל בנמלך שהיה דעתו בשעת קדוש לאכול בפנה זו ונמלך ואכל בפנה אחרת באותו בית זהו שאמרו דאפילו מפנה לפנה צריך

ל לקדוש

גרסי בירוש' בפר' כיצד מברכין ר' יעקב בר אחא בשם שמואל קדש בבית זה ונמלך לאכול בבית אחר צריך לקדש ר' אחא בר' חנינא בשם ר' אושעיא מי שסוכתו ערבה עלי

הגות

ל לקדוש גר' שצ"ל לקדש.

ראשית ההשלמה

שמואל כשהיו דעתו לאכול בנמלך אחר, חלל את דעתו לאכול במקום אחר שפיר נפיק, וה"ה הו' הלמודא דיון פליג אירושלמי דהא פריך לנמלך נמלך ני לקדושי בני כנישתא וחי חיתא כירושלמי נימא משום דדעתא לאכול צביהם נפקי שפיר בקידוש דני כנישתא וכי י"ל דלא פליג דהירושלמי מיירי מפניה לפניה וצ"ה ודחי נפיק שפיר כדעתהו לאכול צביהם אחרת ושמתין מיירי מבית נבית וצ"ה הין מוטיל דעתו לאכול וכי לפי המדכי כוונה ר"י גאון, היא דדעתהם לאכול במקו"ה מהירין. אלא דהמדכי הזה לצי"ג ודבריו סתן אהדדי דהא עיקר שאלתו על מה שנוכחים צאשכנז לקדושי בני כנישתא והין שם אורחיה וצי"ג כהנז לומר לר"י גאון דכיון דבשעת קידוש דעתא לאכול במקו"ה הו' כקידוש במקום סעודה, ולצ"ה דלא הקשו ירושלמי חצבלי כהנז לחלק דהירושלמי דעלוו הסתמכו צפי ר"י גאון חיירי מפניה לפניה, ולפי"ה דהר"ה ק' לדוכהה וצי"ג, ומזה נראה שיש כהן צבול צ"ה המדכי, וכן רצוהו צהגהות מדכי שכהנז ועל הירון זה יש להשיב השבוחות הצילות וי"ל מנהג אבותינו צידונו עכ"ל מדכי ישן. וכל מה שכהנז במדכי שלפניו וכי חינו שם. הרי יול"ה דכל מה שכהנז כהן להביא רחיה מן הירושלמי לא מופיע במדכי ישן ואדרבה שם כהנז יש להשיב על הירון זה דר"י גאון. ולעני"ד הרי מה שכהנז כהן מוכח צהדיה דלא כחי הני"ל, ואינוכו גופייהו ההצילות, וצ"ה פירכה נאמרו דברים הללו ולא לסייעתא (ועיין בדברי כר"י, ובסמ"ג מ"ע כ"ט, ובגדו ישע אוח כ"ו, ועיין בצ"הו הרמ"ב) ובכ"י חפי חילוק זה דבין הירושלמי לצבלי לא ח"ש לשיטת הר"י דני דגרס צסוגיון, סבור מינה כני"מ מבית נבית, חלל מפניה לפניה לא, ח"ל רצ הנן צר החליפה זמנין סגיאין הוב קאימנא קמיה דשמואל והפי מארעא לאיגרא הוב מקדש ח"כ חפי משינה לפניה לא מהני, ולפי"ה לא זכו עיקר ההסמכתא להא דמקדשין צבהכני"ס.

שכזזה וכי והף המאירי כהנז כן שמה האמר ח"כ למה מקדשין צבהכני"ס, הדע שאין מקדשין שם חלה כדי להוליח את האורחים ו"ה ר"ל שמתחיל לה כשנתקן לענין זה הותקן ולא לזה התקנה חף במקום שאין אורחין שכל שהוא הקון הכמים חעפי"י שלחנה סיבה נעשה לר"ך לעשותו חעפי"י שצטלה הסיבה, והריעצ"ה הצ"ה משם הרי"י קרחקושה שכהנז ועכשוו שאין אורחין חמרי רצוהה מקדש משום רפואה, דפסיעה גסה דמהדר ליה צקדושה שמשח ושמתיה מנהג פלירמ"ו השמש מצ"ה כום הקידוש לכל ח' וא"י. (הפשט הוא מפהיט וכי מחזיר אור עיניו רק קדוש של צבהכני"ס, שו"ר לב"י צסי רסי"ע שעמד צענין רפואה זו מה היא ועי"י"ש צבי"ה וה"ה היינו חומרים דלכוונה הוצרכה קדושה שמשח לענין רפואה וכי"נו נמי קדושה דני שמשו הרי חפ"ל דבעינן שיקדשו צהקדס חה היה רגיל צבהכני"ס ועי"ן).

ומצאתי צצ"ה משה (על המכתס) שהעתיק מספר הפרדס כחי"י (לרבינו אשר צ"ר חיים הלמוד הלמודי של כרצ"ה) שכהנז צשער ע"י, ונשאל כרצ"ה על מה סמכו צו"כ"י לקדש צבהכני"ס דהא קי"ל דהין קידוש ח"ה צמקום סעודה וכי והשיב כהנז ז"ל בענין זה מהנזקת צין עמודי עולם ז"ל שרבינו ח"ה גאון ז"ל ורבינו יצחק ח"ן גיאות גאון ז"ל ראשי ישיבות אורחין היכה דליכה אורחין ורב נעורנאי גאון ז"ל ראש כנה ועמו חבל נביאים מן המהירין וכנר פשטה הוראה כמותן, ועיקר עעמס דאפשר מן ה"צ"ר דלית ליה יין ומקדש חריפה"ה, והיקו חז"ל לקדש צבהכני"ס משום רפואה דחמרינן צפי כילד מצרכין ונכמה דוכתין דפסיעה גסה נוטלה ח' מה"ק מרחות טינים של ח"דס ומזהר ליה צקידושה דני שמשו. עפי"ה נרי פצוע צזאה היא ככוונה משום רפואה דחולי ח"ן להם יין צביהם וכמחי על קידוש צבהכני"ס.

והמדכי הביא עטם הדש עפי"י הלכה לקדש צבהכני"ס שכהנז ומה שרגילין צחרן חשכח לקדש על היין צבהכני"ס וליכה מנ"ן דחכיל חתס חמר רציוו נסיוס גאון דיש ליכצ מנהגס ופי' כיון דבשעת קידוש דעתא לאכול במקום אחר הו' כקידוש במקום סעודה ושמואל מודה כה"ג כדאמר צירושנמי (צרכוה פ"ו) מאי דאמר

ורבינו ס"ל כהירושלמי, ומדגיש צפירוש שמהניא צוב כוונה, שכהנז ח"י"ש שצשעה קידוש היה דעתא לצ"ה וכי לא ילאו ידי קידוש כיון שחילו הו' צביהם לא הו' שומעין את הקידוש וכי חלל אורחין שחולקן צביה הסמך

6

Jacob ben Moses, Ma-Levi

שו"ת מהרי"ל החדשות

לרבינו יעקב מולין זצ"ל

יו"ל לראשונה ע"פ כמה כתבי-יד
עם הערות והארות, מראי מקומות וציורים

על ידי
הרב יצחק סץ

מפעל תורת חכמי אשכנז
מכון ירושלים • תשל"ז

תלו שיעור שקיעת החמה בראות העין כשהחמה מתחלת שקיע' ולהחסר מעט מעט מראות עינינו. לכן מ' תוא' ה) עינינו בדבר זה כי ע"פ התכונה אי אפשר לגמ'ו) שתחיל' השקיעה היינו לאחר שכל גוף החמה נסתר מעינינו.

ושר

סימן לב

שאלה

74 [שאל הר"ר גומפרחכט מאתו מהר"י סג"ל] 1.

סמ"ג² בשילהי מצות זכור את יום השבת כתב וז"ל "וזימנין דחביבא ליה חמרא מקדש אחמרא כו' שסובר קידוש שלא במקום סעודה" ע"כ. וקשה לי מה צריך טעם זה אליבא דרב³ דאמ' א) אפי' שמואל דסבר אין קידוש אלא במקום סעודה. כיון דדעתו לאכול באותו מקום שעשה. והלא קל וחומר הוא. ומה אפי' קידוש במקום אחד כדי לאכול בבית אחר ואמר לעיל באותה מצוה שזה נחשב קידוש במקום סעודה אפי' לשמואל. וז"ל⁴ "א"ר ניסים גאון דאם קיד(ו)ש במקום אחד כדי לאכול בבית אחר שזה נחשב קידוש במקום סעודה. והביא ראייה מירושלמי⁵ כו' עד ואומ' דלא פליג אדשמואל דאמר אין קידוש אלא במקום סעודה. דהכא שאני דדעתו לאכול בבית אחר" ע"כ. אלמא חשיב במקום סעודה אפי' לשמואל. כ"ש כשדעתו לאכול במקום שקידש שזה נחשב קידוש במקום סעודה. אבל אם הפי' ושמואל סבר כיון שאינו אוכל מיד אחר קידוש לא חשיב קידוש במקום סעודה אפי' כשדעתו לאכול באותו מקום. אז נ"ח, אך דחזק לומר כך דלא מצינו פלוגתא בענין זה.

תשובה

← (ב) מאן דסביר' ליה דמקדשין על הפת היינו אפי' במקום שיש יין. דמפרש אההו' דרב

(ה) תליר, כ"ל. (ו) לומר, כ"ל.

(א) דלתינח לפילו לשמואל, כ"ל. (ב) גרס' נ"ו. וז' 74.

ואוכל מיד כעין שאנו עושין. זימנין דהוה חביבא ליה חמרא ומקדש אחמרא, כלומר פעמים שלא היה רוצה לאכול מיד כי אם לשתות אז לא היה נוטל ידיו אלא מקדש בלבד בלא אכילה ולאחר שעה אוכל, שסובר יש קידוש שלא במקום סעודה".

3 פסחים ק, ב, קא, א.

4 שם טור א' "אומר הר"ר ניסים גאון דאם קידש במקום אחד כדי לאכול בבית אחר שזה נחשב במקום סעודה, ומביא ראייה מן הירושלמי דלולב וערבה (סוכה פ"ד ה"ה, ברכות פ"ו ה"ו) דקאמר מי שסוכתו עריבה עליו מקדש בליל שמיני של סוכות בביתו ואוכל בסוכתו, ואומר שם דלא פליגי אדשמואל דאמר אין קידוש אלא במקום סעודה שהכא שאני שדעתו לאכול בבית אחר".

5 ירושלמי סוכה פ"ד ה"ה, וברכות פ"ו ה"ו.

6 חסר בשאלה הקטע שאליו מתיחס חלק זה של

סימן לב: מ. עמו' 40, סי' ק"ו; ג. סי' ב'; ב.מ. דף 52, ב, סי' פ"ד, בלי שאלה; א. 74, דף 47, ב, בלי שאלה; פ. דף ק"ה ותס"ו, אגור שפ"ז, רק חלק.

1 בפ. שאלה זו מיוחסת לאתו ר' גומפרחכט, ושם יש קיצור לשון, ובכ"י ב.מ. מיוחסת לר' מרדכי. והיינו הך.

2 סמ"ג עשה כ"ט, ז"ל בדף קי"ו טור ב' "וגם על הפת אומר רבינו תם שאין מקדשין כו', ועוד מדקדק ר' יעקב השתא אין עושין הבדלה על הפת דאמימר בת טוות (פסחים קו, א, לן בלי לאכול כיון דלא הוה ליה יין להבדיל עליו) קדוש דחמירא לא כל שכן.

והא דאמר בערבי פסחים (קו, ב) דרב זימנין דהוה חביבא ליה ריפתא מקדש אריפתא, פיר' סמוך לריפתא שהיה נוטל ידיו ומקדש על היין

זימנין דחביבא ליה ריפתא כו' וזימנין דחביבא ליה חמרא כפשטי' ע"ש. וא"כ שפיר מקשה ר"ת מדאמימר דבת טוות.

[ומה שכתב שם דרב לטעמיה דיש קידוש שלא במקום סעודה, היינו משום דלא אכיל אלא אחר שעה כדאמ' ר"ת ולא נטיל ידיו קודם, והסיח הדעת גמור עביד, דאל"כ היינו [מקדש] ב) אריפתא לפר"ת, והא ודאי [כיון דאין דעתו לאכול אלא לאחר זמן מרובה אפי' לפי הירושלמי לא חשיב קדוש במקום סעודה, דאל"כ] ב) היינו דחיישינן דדילמא מיתעקרי [לכו] ב) שרגא ולא יאכלו שם הלילה, מכל מקום יאכלו שם למחר. ואין לחלק בין זמן קצר לזמן ארוך כיון דאינו קובע עצמו בשעת קידוש לסעודה. אבל אם היה דעתו לאכול מיד אחר קידוש אפי' היה הולך דרך גדול ומתוך כך שוהה עד שיגיע [לשם] ב) חשיב במקום סעודה לפי הירושלמי. וכן תלמודא דידן אפי' טרקלי' גדולי' [כדפי' הרא"ש] ס' דמפינה לפינה אפי' בטרקלי' גדולי' ג) חשיב קידוש במקום סעודה, אבל [כשאין] ג) כונתו לאכול עד שירעב והשתא אינו רעב הוי שלא במקום סעודה, אפי' באותו מקום עצמו.

סימן לג

[שאל הר"ר גומפרחכט מאחיו מהר"י סג"ל] א).

מי שנאנס או שהזיד או ששגג ולא קידש ליל שבת מקדש והולך כל השבת כולו. ועתה ילמדנו רבינו אם צריך לברך ולומר למחר ויכלו קודם הקידוש כמו בשבת.

תשובה

אין אומר ויכלו אך אומר ושמרו בני ישראל קודם הקידוש במקום ויכלו.

ג) נ.מ., ס' 74, נ. א) נרס' מ' 292 ופ.

התשובה. ונראה שקושית ר' גומפרחכט היתה, דילמא הא דאמימר בת טוות, לן בלי לאכול, ולא הבדיל על הפת משום שחשב שבאותו מקום מצוי יין כדמשמע בגמרא, אבל במקום שאין יין מצוי אין הכי נמי אפשר להבדיל וגם לקדש על הפת. וכך משמע בדרשות מהר"ח או"י דף 42 ז"ל, ואין קידוש אלא על היין. ובמקו' שאין יין אלא שכר שהוא חמר מדינ' יקדש על הפת. ובמקום שהיין מצוי אינו יכול להבדיל על הפת. וצריך להמתין עד שיביאו היין אבל יכול לקדש על הפת ואין צריך להמתין ליין.

ז) ולא נטיל ידיו קודם כו' עביד, כל זה חסר בכ"י ב.מ. וא' 74. ונראה שזה מוסב על מה שכתב הסמ"ג שם, פעמים שלא היה רוצה לאכול מיד כי אם לשתות או לא היה נוטל ידיו אלא מקדש בלבד כו', ר"ת בתו' פסחים קו, ב ד"ה מקדש. 8 כונתו לפסחים קא, א ז"ל. דאמר אביי כי

הוינא בי מר כי הוה מקדש אמר לן טעימו מידי דילמא אדאוליתו לאושפיוא מתעקרא לכו שרגא ולא מקדש לכו בבית אכילה ובקידושא דהכא לא נפקיתו דאין קידוש אלא במקום סעודה. 9 עיין מ"א או"ח סי' רע"ג ס"ק ה'. 10 רא"ש פסחים פ"י סי' ה' ע"ש. סימן לג : מ. עמוד 43, סי' קי"ח ; פ. דף קיא, מ' 292 דף 169, א. גם מוזכרת בלקט יושר ח"א דף 51 בשם דרשות מהרי"ל ובהגהות מנהגים מנהג שבת דף 10 אות ל' בשם תשובת מהרי"ל.

1 כשיטת הרמב"ם שאפילו מויד יכול לקדש למחר מובא בטור או"ח סי' רע"א, ורב עמרם חולק, ועיין ב"ח שם הסבר המחלוקת. 2 בכ"י סי' רע"א כתב כן בשם אורחות חיים בשם תוס' שאינו אומר ויכלו לפי שבליילה היתה גמר מלאכת שבת.

יש שמשנים כשאומ' שכדין משנים מאחר דנ' אהבי שמך וחוחם מקדש

המשנה מטבעות הבר' בכלל, הן עונג הן שמחה בעינין ומעין חתימה הוי באהבה וברצון שבת קדש

ר"ח אב שחל בשבת ב

סימן ל"ד : א. 563 סימן מ' 1 ז"ל ספר המנהגים, מנהג לסיים וישמחו בך ישראל : סדורים, ותימה גדולה הי החתימה ולא מעין הפתיחה רק ברגלים. ומצאתי בסיו מבקיאים שי"ל וינוחו בו י' והוא שפיר מעין החתימה עיקר", וגירסא זו של וישן שמך מצאתי בקצת סידורי בסוגרים בכל תפילות העמי

סימן לה : א. 563, דף 113, כעין דברי רבינו כאן כו' י"ז. כדי להבין דברי ר' במגילה דף לא, א איתא מפטירין השמים כסאי (זו ס"ו) ובדף לא, ב איתא מפטירין חזון (חדשיכם ו אבל בפסיקתא איתא שלפנ' דפורענותא, זש"ח, דברי בפרשת מטות, שמעו דבר ה מסעי, חזון בפרשת דברי שבת לפני ט באב. מנ' והטעם כתבו תוס' מגילה משום דקיימא לן דאין אנ

[כס
f גרין
גמור י'
ס כס
המס
מ: רין
ה: כס

רביט
הגמ
ק סימן

ות גס
קדוש
דעת
לכס ו:
י"ה מ'
ס דף
:
ז מהל

אוסרים: ב ובבית פסוקה. כיון שאין הממילה עשויה למשמיש, אלא לשם מלות פסוקה, חסוב כמו מפנה לפנה בלא ממילות (מרדכי פסחים לה, ה). וא"כ אפילו לא היה דעתו לכך אין צריך לקדש שנית. ודוקא כשאין שם ממילה אחרת רק ממילות הפסוקה, כגון שהפסוקה נמוך הבית, אבל אם ממילות הבית מפסיקות הוא ליה כמחבר למחר, וכן משמע בחוספות נפסחים ק, ג ד"ה י"ד קדוש]. והעולה שבת [פ"ק א] לא עיין במרדכי: ג שרואה מקובו. ואפילו דרך חלון, ואפילו רואה מקלפת מקומה, וכמו שכתוב סימן קצ"ה [נע"ק ח] (קן משמע גרין פסחים כ, ה ד"ה פסוקה): ד ואחר כך נפ"ך. (ה פירוש, שלא אכל כהן. ועיין סעיף ה': ה וצריך לאכול. זה לשון דרכי משה [מות ה], כתב מהר"י מולין [ש"ת מהר"ל הדפוס סימן נב] דאפילו בחלום מקום שקידש, אם אין דעתו לאכול שם לאחרא מקרי שלא במקום

לאכול בפנה זו [ב] ונמלך לאכול בפנה אחרת יי אפילו הוא מרקלין גדול אינו צריך לחזור ולקדש: הגה ב [ג] ה ומנית לפסוקה חסוב כמפנה לפנה: ג [ד] ויש אומרים שכל ג שרואה מקובו אפילו מבית לחצר אינו צריך לחזור ולקדש י [ה] ויש אומרים שאם קידש במקום אחד על דעת לאכול במקום אחר שפיר דמי: (ועיין לעיל ריש סימן קע"ח): ה [ו] והוא שיהיו שני המקומות בבית אחד כגון מחדר אחר או מאיגרא (פירוש מהגג, תרגום שמו"ל ג, ב) לארעא: [הגה] י"ז וכן עיקר:

ב י [ז] אם קידש בבית אחד על סנת לאכול שם ד ואחר כך נמלך לאכול במקום אחר צריך לחזור ולקדש במקום שרואה לאכול שם:

ג י אם קידש ולא סעד אף ידי קידוש לא יצא: הגה ד, [ח] וצריך לאכול במקום קידוש לאחרא [ט] או י' שהיא דעתה [י] לאכול י' מיד אבל בלאו הכי אפילו אכל במקום קידוש אינו יוצא [ב] [י"א] ואם היה דעתו שלא י' [לאכול שם מיד] ונמלך ואכל יצא:

סעודה, ואין חילוק בין זמן קצר לזמן ארוך. אבל אם היה דעתו לאכול שם, אפילו (שהוא) [שהיה] בדרך זמן גדול עד שמגיע לשם גרשכוב במקום סעודה, [ד] אפילו בטרקלין גדול חסוב מפניה לפניה במקום סעודה, עכ"ל. והוא באגור סימן שפ"ו. ומה שכתב רמ"א או שהיה דעתו וכו', פירושו כגון שהולך מפניה לפניה ודעתו לאכול שם מיד. אבל בלאו הכי וכו', פירושו אם לא היה דעתו לאכול מיד, כגון שעמו להפסיק בדברים אחרים והפסיק, אפילו אכל לאחר זמן במקום קידוש אינו יוצא. ואם היה דעתו לאכול מיד, וארעו אונס שלא אכל אלא לאחר זמן, אין צריך לחזור ולקדש. וכן משמע בגמרא [פסחים קה, א] בעובדא דרב הונא, דדוקא משום שילא ממקומו קידש שנית, אבל אם היה נשאר במקומו, אע"פ שהפסיק עד שחילקו הנר אין צריך לקדש שנית. [י] וכן משמע מלשון רמ"א. אך אם יצא ממקומו בנתיים, צריך לקדש שנית, כן נראה לי: [י"א] לאכול שם מיד. פירוש, שהיה דעתו לאכול בבית אחר, ונמלך

בדרך פסוקה וכו'. ומנית לפסוקה חסוב כמפנה לפנה שכן אפילו אכל במקום קידוש ולא סעד אף ידי קידוש לא יצא: הגה ד, [ח] וצריך לאכול במקום קידוש לאחרא [ט] או י' שהיא דעתה [י] לאכול י' מיד אבל בלאו הכי אפילו אכל במקום קידוש אינו יוצא [ב] [י"א] ואם היה דעתו שלא י' [לאכול שם מיד] ונמלך ואכל יצא:

באר היטב
(ב) לאכול בפנה זו [ב] ונמלך לאכול בפנה אחרת יי אפילו הוא מרקלין גדול אינו צריך לחזור ולקדש: הגה ב [ג] ה ומנית לפסוקה חסוב כמפנה לפנה: ג [ד] ויש אומרים שכל ג שרואה מקובו אפילו מבית לחצר אינו צריך לחזור ולקדש י [ה] ויש אומרים שאם קידש במקום אחד על דעת לאכול במקום אחר שפיר דמי: (ועיין לעיל ריש סימן קע"ח): ה [ו] והוא שיהיו שני המקומות בבית אחד כגון מחדר אחר או מאיגרא (פירוש מהגג, תרגום שמו"ל ג, ב) לארעא: [הגה] י"ז וכן עיקר:

ביאור הגר"א
כ"ו: [ב] ונפ"ך. לרבותא, וכמו שכתב למטה: [ג] ונתן ובבית פסוקה. יחבאר למטה [סיק ו]: [ד] ונתן ויש אומרים שג"כ. עיין סימן קע"ח סעיף ב' אכל במזרחת כ"ו. ועיין שם מ"א ס"ק ה': [ה] ויש אומרים שאם רא"ש [פסחים פ"י סימן ה] בשם רב נסים גאון [ה] שהיה הגאונים מהרד"ק מוסאפיה'ליק סימן קר] מירושלמי [ברכות פ"ו הלכה ו]: [ו] והוא, ממה שכתוב שם [פסחים קא, א] ולשכאל למה לי לאקדשי כ"ו, ואם איתא, נפקא מינה בכהאי גוונא, תוספות [שם] ק"כ [ק] [ע"ב] ד"ה ידי קידוש, ופירשו את הירושלמי [שם] בכהאי גוונא. והמרדכי שם [לה, א] פירש את הירושלמי דמפניה לפניה חילוק בין דעתו לאכול בפניה אחרת או אין צריך לחזור ולקדש, אבל במקום במקום, אף אם דעתו לאכול צריך לחזור ולקדש. ולכן פירש פלוגתא דירושלמי בפניה לפניה, ולפי פירושו, מבית לפסוקה חסוב מפניה לפניה, כמו שכתוב בירושלמי לפי פירושו, והוא שכתב בהג"ה לעיל ובבית פסוקה כ"ו. וצריך עיין שיעירב כ"ו המרדכי עם דעת התוספות. ועיין לעיל סימן קע"ח סעיף א' בהג"ה: [ז] [נפ"ך ב] אם קידש, שם ק"א [נפ"ך ב] ונפ"ך. דאמר בפרק ג' דיומא כ"ו, והוא הר"ן [כ"ו]. והוא הר"ן כאן, דחזר דינא אית להו, כמו שכתוב שם בגמרא [פסחים קא, ב] ובתוספות [שם ע"א] ד"ה אבל במקום כ"ו: [ט] או י' שהיא כ"ו. אפילו ארעו אונס ולא אכל מיד. והוא מ"ב התא דאיתקרא ליה שרגא כ"ו [שם קא, א]. משמע דאם נשאר במקומו אף על פי שהפסיק אין צריך, עיין מ"א [סיק ה'] [ז] ואם, עיין ט"ז [סיק ב]:

אוצר מפרשים
שלא לאכול, שם נ"ב כאן צ"ל ס"ק ה' [ח] [שם פ"ח] ה [שם] ואם היה בדעתו יצא ו לאכול שם, כצ"ל: ו [ב"ב פ"ג] ר"ב "אב"י קידש הקדושים שיפסדו. נ"ב, ולי נראה דעל כרחך רבה עבר להאגדה דוחה הכידוש שיתבטלו לצאת ככידוש שלו, ולכוננו ברעתם שיטעמו

מה דורג פריזולאן
הוצאת מרכז שילון ירוק גליל
חינוך ירושלים

שלחן ערוך אורח חיים

סימנים רמ"ב - תרצ"ז

עם הפירושים הקדומים
ראשוני מפרשי השלחן ערוך אורח חיים

נחלת צבי ❁ עמרת צבי

למוה"ר הגאון המפורסם מגדולי הפוסקים

ר' צבי ב"ר יוסף ב"ן זצ"ל

נדפס לראשונה בקראקא שנת ת"ו



עולת שבת

למוה"ר הגאון המפורסם מגדולי הפוסקים

ר' שמואל ב"ר יוסף זצ"ל

נדפס לראשונה באמשטרדם שנת תמ"א



מהדורה חדשה כאותיות מאירות עינים עם פנים השו"ע
מונה היטב ומפוסק בהוספת אלפי ציונים ומראי מקומות



זכרון אהרן

בנידון ירושלים תר"ח תשס"ג

ו) שלא לאכול שם. פירוש שלא היה בדעתו לאכול מיד במקום שקידש, אלא קידש כאן על דעת לאכול במקום אחר מיד ואח"כ נמלך לאכול במקום שקידש יצא: (סעיף ד) זו אעפ"י שאינו נהנה. כיון דקידוש לאו משום הגנה הוא, ואפילו בקידוש של שחרית שאינו מברך אלא ברכת הנהנין לבד, מ"מ הואיל דמשום דמצוה לקדש הוא מברך מוציא את האחרים:

ד (ד) יכול אדם לקדש לאחרים אע"פ שאינו אוכל עמהם, ודלדרידהו הוי מקום סעודה. ואע"ג דבברכת היין אינו יכול להוציא אחרים אם אינו נהנה עמהם, כיון דהאי בורא פרי הגפן הוא חובה לקידוש היום, בקידוש היום דמי ויכול להוציאם זו אע"פ שאינו נהנה. הגה: ואפילו בקידוש של יום בשחרית נשנת, מותר לעשות כן (רבינו ירוחם ובי"ב בשם הר"ף והרא"ש והטור סימן תפ"ד). והוא שאינם יודעים. ואם עדיין לא קידש לעצמו, יזהר שלא יטעום עמהם, שאסור לו לטעום עד שקידש במקום סעודתו.

ה (ה) כתבו הגאונים הא דאין קידוש אלא במקום סעודה, אפילו אבל דבר מועט, או שתה כוס יין שחייב עליו ברכה, יצא ידי קידוש במקום סעודה ונזכר סעודתו במקום אחר. ודוקא אבל לחם או שתה יין, אבל אכל פירות, לא. הגה: ולפי זה היה מותר למוהל ולסנדק לשמות מכוס של מילה נשנת בשחרית, אם שומין כשיעור (בי"ב) אבל נהגו לימן לחינוך (הג"ה) פרק כ"א.

שאינו נהנה, אבל נכרת המזיזה אין ענינו לקידוש אם מקדש על היין, ולמה יכול לברך להם אף שהסעודה חונה עליהם, אבל נמ"ש אם אינו מקדש אלא על הפת דינו לברך עליהם מה נר"ח דבריו. ואפשר שגם המרדכי מודה הואיל דהפת נמקום יין אי אפשר בלא נכרת המזיזה דהוי חונה לקידוש, וכן כתב מ"ו ז"ל (בי"ב סי' ע"ש). וזהו שאינם יודעים וכו'. רא"ש שם ורבינו ירוחם נח"א סו ע"א והגהות מיימוניות נפכ"ט אות ת: (ה) כתבו בו'. כן כתב הטור נשם הגאונים. ופירשו בעל הלשם ומ"ו ז"ל וכו' ע"ג הא דכתבו או שנה כוס יין שחייב עליו נכרת, דהיינו מלמד מה ששחה מכוס של קידוש כמלא לוגמיו נר"ך עוד לשמות דהוי ליה

עולת שבת

הסעודה. וזה שכתב ופ"בית לכוונה וכו'. הטעם דכיון דחייב עליו לילך לסוכה ולאכול שם הוה ליה הקידוש מחחלה באילו היה בסוכה, ועדיף מקידוש במקום אחד על דעת לאכול במקום אחר שכתב המחבר בסמוך. ונראה דהוא הדין אם מפנה מסוכה לבית על ידי גשמים שאין צריך להזיז ולקדש, וכן כתב כלבוש, והכי נמי טעמא דחוב הוא לפנות מן הסוכה כשהגשמים יורדים וכמו שאמרו חז"ל [סוכה כ"ה ע"ב] משל לעבד וכו'. וזה שכתב שאם קידש וכו'. ובספר ברכת אברהם נ"י קלב הסכים דמאיגרא לארעא ומחדר מהני התנאי, ומפנה לפנה אפילו בטרקלין גדולים אפילו בנמלך אין צריך להזיז: (סעיף ג) ב ואם היה בדעתו וכו'. פירוש שהיה בדעתו שלא לאכול לאלתר באותו מקום שקידש ונמלך ואכל לאלתר באותו מקום, אבל אין לפרש שהיה בדעתו לאכול במקום אחר לאלתר, דאם כן למה לי ונמלך תיפוק ליה דאפילו אכל במקום אחר יצא ידי קידוש וכי"ש אומרים (בסמוך) [בשעף] א' שהכריע הרב דכן עיקר, ודוחק לומר דמיידי בשני בתים דאם כן לא הוי ליה לשתום דבריו, ובלבוש לא פירש כן. ולא נהירא לי:

(סעיף ד) ג דלדרידהו הוי מקום סעודה וכו'. וכתב המרדכי

(נד) יכול אדם וכו'. תוספות שם והרא"ש שם פ' ערבי פסחים. כיון דהאי בורא פרי הגפן חובה לקידוש. כן כתב הטור. וכתב המרדכי [ע"ג] כיון דאי אפשר לקידוש בלא נכרת היין יכול להזיז, ואח"כ כתב אבל לעשות להם נכרת המזיזה פשיטא דאסור, דאמרו לא יפרוס לאורחין אלא א"כ אוכל עמהם ע"כ. אבל בעל הלשם כתב אפילו נכרת המזיזה של פת שאחר הקידוש יכול ג"כ לברך להם אעפ"י שאינו רוצה להיות עמהם, דכיון דקיי"ל אין קידוש אלא במקום סעודה א"כ לאומו שקידש להם הוי הסעודה חונה עליהם לאכול שם נמקום שיזלו ידי קידוש, וכיון שהוא חונה להם הרי הוא יכול לברך להם אעפ"י שלא נהנה רק מדיון ערבות ע"כ. ואין נר"ח דבריו לעני"ה, דהא הטעם דמנרך להם נכרת היין לפי שאי אפשר לעשות הקידוש בלא נכרת היין, דהא דין קידוש הוא שמנרך על היין ואח"כ מקדש כתיב הלל ממילא הוי חונה לקידוש לכן מוזיז אותם אעפ"י

אפילו נכרת המזיזה של פת שאחר הקידוש יכול ג"כ לברך להם אעפ"י שאינו רוצה להיות עמהם, דכיון דקיי"ל אין קידוש אלא במקום סעודה א"כ לאומו שקידש להם הוי הסעודה חונה עליהם לאכול שם נמקום שיזלו ידי קידוש, וכיון שהוא חונה להם הרי הוא יכול לברך להם אעפ"י שלא נהנה רק מדיון ערבות ע"כ. ואין נר"ח דבריו לעני"ה, דהא הטעם דמנרך להם נכרת היין לפי שאי אפשר לעשות הקידוש בלא נכרת היין, דהא דין קידוש הוא שמנרך על היין ואח"כ מקדש כתיב הלל ממילא הוי חונה לקידוש לכן מוזיז אותם אעפ"י

משמע אפילו אינו אוכל נ אכילה חשובה פחות מכדיו בתרא [בסוף הסימן]. וזה ש"כ וכו'. היינו כדי שיעור רבי כוס רביעית מלבד הקידוש, לא משמע הכי אלא סגי בב לומר דכל הני מימרות בש"י הקידוש או כשלא טעם כש שייך האי דינא כלל דהא צ כתיב, ומפיק ידי חובת קי ונראה דהוא הדין אם מקדש מעט שם יכול להזיז ולקדש יודעים לקדש (סעיף ו) ה ושל"ה נר"ך ע"י יודע לקדש יוצא ב"י ל"י דעדיף יותר לקדש בפיו מצוה בו יתר משלוהו, וכן יאמרו עמו נוסח הקידוש המקדש מעט כדי שיוכלו ל שמבואר לעיל לענין ברכת ו לבית הכנסת ושומע מן הש

קידוש נמקום סעודה, וט דכתב ולפי זה בו' וכו' שתה כוס יין שחייב והשיג על זה בעל הלשם ו אסור למוהל ולסנדק ע"ש: (נו) ואם וכו' ורבינו ירוחם נח"א שם סימן רפ"א והגהות מיימוני ה"ח קושט"א: (ז) נ"א מוס' שנת כה ע"כ ד"ה ור"א"ש שם סימן יח פ מדליקין ומרדכי פ' ערבי לה ע"א. וי"א וכו'. מרד סימן ר"ד נשם רבינו ור"א"ש ופ"טו הלקט סימ ורבי מסתברא. ולעיל רפ"ג סעיף ט' משמע כדעת יש אומרים שסבדי מקדשין אלא לאור"ה, וכן פסקו סתרי אהדדי. א"כ מה שהנחתי לעיל [ע"ג] אגודה מוכח שגם אגודה כדעת רוב הגאונים שסבדי כלומר אעפ"י שמוחר לאכו בית, ומעתה דברי הר"ב ש

משמע אפילו אינו אוכל נ אכילה חשובה פחות מכדיו בתרא [בסוף הסימן]. וזה ש"כ וכו'. היינו כדי שיעור רבי כוס רביעית מלבד הקידוש, לא משמע הכי אלא סגי בב לומר דכל הני מימרות בש"י הקידוש או כשלא טעם כש שייך האי דינא כלל דהא צ כתיב, ומפיק ידי חובת קי ונראה דהוא הדין אם מקדש מעט שם יכול להזיז ולקדש יודעים לקדש (סעיף ו) ה ושל"ה נר"ך ע"י יודע לקדש יוצא ב"י ל"י דעדיף יותר לקדש בפיו מצוה בו יתר משלוהו, וכן יאמרו עמו נוסח הקידוש המקדש מעט כדי שיוכלו ל שמבואר לעיל לענין ברכת ו לבית הכנסת ושומע מן הש

על ידי זה אולי יש איזה משמעות שכיון שקצת מחדר שהוא בו רואה ממנו מקומו על ידי זה הוה ליה כולו דעתיה ובעיניו על ידי זה כמפנה לפנה:

שם ספ"ב. ואחר כך נמלך. אודות קידוש נמקום סעודה וינתיים שנה מקומו, נראה ללא גרע משינוי מקום נחון הסעודה שנהגים להקל כשהיה דעמו לילך בלמנע הסעודה וידע כן נשעת המוליא, וכן הוא בזה, שכשהיה דעמו מקודם לילך אחר הקידוש אולי קיל, ולל"ע העוב:

הנה ספ"ג שיהא בדעתו. היסח הדעת ושהיה זמן מרובה בין קידוש אל הסעודה אינו ניגוד לקידוש נמקום סעודה, וכמו בלילי פסח שאמרו חז"ל [פסחים קטו, ב] שלכן מנרך נטילת ידים לסעודה משום דלמסא דעמיה ושהייה הרבה ומכל מקום הוה ליה שפיר קידוש נמקום סעודה. אך שינה בין קידוש לסעודה, אולי על ידי זה אינו קידוש נמקום סעודה [ה]גם שלא שינה מקום. אך שינה ארעי נמנס נראה שאין זה חשש, כעין מה שאמרו חז"ל [שם ק. ב] נמנמנו כו' נרדמו כו', ולפעמים חל נמנוס בחדר ההגדה:

סימן רעד

שי"ע ספ"א. שתי ככרות. יולאם ידי חובת לחם משנה בשמיעה. [ה]גם שהכרעה של נהנין אינו יולא ידי חובתו ומנרך בפני עצמו, מכל מקום מלות לחם משנה על הנציעה קודם הנחת האכילה מהני בכך שלמות, ומהני גם קודם נטילת ידים (שהרי יכול לנרך המוליא על פחות מכית בלא נטילת ידים), ונטילת ידים אינו הפסק, ושיך מיכלא ונטילת ידים כפעם אחת:

שם. כתבתי במקום אחר שיוצאין ידי חובת לחם משנה בשמיעה מבוצע [ה]גם שלא נטל ידיו או עדיין, וכמו שיוצא ידי חובת ברכת כסוי קודם שחייטה. מכל מקום אם היה דעתו שעי' עיכובו יותן לו לחם משנה, אינו יוצא ידי חובתו. ומכל מקום שייך בכך אחת [דבעל הבית] כו' [ברכות מב, א], ואם היה בדעת בעל הבית שכולם יצאו ידי חובתם גם קודם נטילת ידים אין צריך עוד לחם משנה, [ה]גם שסבר מסתמא יתנו לחם משנה לפניו מכל מקום העיקר הוא על דעת בעל הבית. ואם בעל הבית גופיה היה ספק אליו אם יש לחם משנה עוד, וסבר אם יש יתנו, כשיש יתנו, וגם אם הנתעכב לא היה בדעתו ספק וסבר שיצא ידי חובתו, מכל מקום נכון ליתן לחם משנה. ואם לא היה ברור להם ההלכה אם יצאו ידי חובתם קודם נטילת ידים בכך, שייך ג"כ שהסתמיות על דעת ההלכה ויצא ידי חובתו משאמרו שיכול לצאת ידי חובתו:

שם. י"ב חלות שעושים כפי מה שכתבו (נשני הכוונות ענין השלחון) בשם האר"י ז"ל כיון שאין בהם צורת אוחיות חמש בהכשירן אין בזה שום מחיקת אוחיות ולא סגנון... כי אינה לסימן רק מעין רחיצה בעלמא, וגם האוטריום לפתוח ספר שחוקקים שם אוחיות בעובי הדפים הנפתחים אין זה רק באותיות חמש, ושם יש כעין מחק על מנת לכתוב וכן סתימת הספר אח"כ הוא ככתובה משאי"כ בהי"ל שאין מחיקה ע"מ לכתוב, ואולי אוחיות בפני עצמן שאינו על גבי מקום פשוט כעין סגנון כתיבה דיו ע"ג נייר אולי קיל ואינו סגנון אוחיות ולא סגנון כתיבה. וכן הוא בהחלות הני"ל וצלע"ע בכל הני"ל היטב:

סימן ערה

שי"ע ספ"א. אינו מוציא בפיו. אודות לקרות לאור הנר כתוב בשו"ע שגם כשאינו מוציא בפיו אסור. ומכל מקום נראה דהיינו דוקא כשעיונו הוא להבחין בכל פרטי האותיות והמלות, מה שאין כן אם אינו מעיין רק בהעברה בעלמא, אין צריך לומר כשמעיין רק ראשי

מצד זה הזהירו [סימן תעה סעיף א] לאכול כזית להמוציא וכזית לברכת אכילת מצה בלי הפסק, כי חז"ל לא פלוג בחקנתם, וקבעו [פסחים קיד, א] קידוש על כוס ראשון, ומכל מקום יש דחביבא ליה ריפתא אז, ובפרט מצד חביבות אכילת מצת מצוה, לזה יש שייכות מעין קידוש על הלחם [ה]גם שאינו אומר אז ברכת הקידוש. ובפרט לפי מה שכתב המג"א ז"ל [סימן רעא ס"ק לא] שכשהפסיק בין הברכות לשתיית כוס קידוש במה ששייך לצרכי סעודה אינו הפסק, וכן הוא כל מה שעושים מכוס ראשון עד אכילת מצה, שהכל צרכי הסעודה אז. והגם שאמרו חז"ל [פסחים קטו, ב] שבאמירת הגדה אסור דעתיה, מכל מקום אינו היסח הדעת גדול וכנזכר לעיל, ורק לגבי ידים משמשניות יש חשש היסח הדעת, וכיון שברכת אכילת מצה היא על הפרוסה כידוע, ברכת המוציא שהיא מצד לחם משנה על השלימה (ויש אומרים ט"ז סימן תרעח ס"ק ב שלחם משנה מצוה מהתורה הקדושה, כמו שכתבתי במקום אחר), ויש בה שייכות לקידוש כנזכר לעיל, נכון על ידי זה שלא להפסיק באכילת כזית מהשלימה אז. ובמקום אחר [סימן קסז על מג"א ס"ק ז] כתבתי בשם הדגול מרבבה ז"ל [שם אוצר מפרשים ס"ק ג] שכתב שכדי שתהיה הסעודה טפילה לברכת המוציא נכון שלא להפסיק באכילת כזית הראשון, כן כמדומה לי כעת. וכנראה שמקילים בזה בכל הסעודות, ולפי הני"ל יש זכות על המנהג היטב:

כ"ה ספ"ו. [ונראה צ"י דאין מקדשין על יין שרף כו']. יש ללמד זכות על העושים קידוש על יין שרף ככלי קטן מכפי מה שכחוב בל"מ ז"ל סוף פסחים [קטו, ב ד"ה שם נמשנה], כי לפי מה שכתב הע"ז ז"ל [סימן ר"י ס"ק א] שנרכה אחרונה דין שרף היא גם על שיעור קטן מלד שמעט ממנו נרגש הרבה, ואולי כן י"ל גם בזה לגבי שיעור קידוש היום. ומל"נו דוגמא לזה במה שאמרו חז"ל ביבש שכשישרנו נמים יעמוד על כזית, עיין תבואות שור ז"ל [נער שור נגה נמא לו, ב] גבי יין למוקים. ומכל מקום טוב ונכון ודאי לנרך על כשיעור כמו שכחוב בל"מ ז"ל שם, ורכים מלטרפים בשחיייתן כמו שכחוב בש"ע [סימן רעא סעיף יד], ולזה [ה]גם שקשה לשמות יין שרף כשיעור הני"ל מכל מקום יוכל לנרך שפיות מכמה אנשים בזה, כי לא נחפרש קולא הני"ל:

בערך חומש מכוס הכדלה נשפך, והוכרחתי למלאותו נמים, והיין היה של למוקים מבושלים, וכרחתי צורא פרי הגפן, כיון שמכשלים בנימי שהיו הלמוקים נערך שליש אחר השריה על כל פנים, והרי משורת הלכה גם כשהם רק שמות גם כן הרי זה נגדר יין וכדידוע ממה שכחוב המבואות שור ז"ל [נכור שור שס] בזה, ובאוחו פעם נחמעט היין על ידי רוב ניסול והיה נערך חומש ממועט מהרגיל ככלי זה מכל כך למוקים, לזה פשיעא שנרכה ראשונה בזה היא צורא פרי הגפן לכולי עלמא. והגם של"ע במה שהביטול מועטתו אם נדון על ידי זה כאלו היה כן ממחלה, ומסתבר שכיון ששפכו הכלי מלא מים משערינן בזה כמו קודם הביטול ולל"ע, על כל זה על כל פנים לא גרע מנחמרב מיעוט מים כרוב יין והרי על כל פנים אל יחסר המוג בזה משמות וכנזכר לעיל. אך לגבי נרכה אחרונה, כיון שהיה הכוס מלמולס כשיעור שנערך שכחוב כמפר הקדוש בל"מ פסחים בסופו, יש חשש שעל כל פנים אין המים נחפרים להיות כיון בזה, והרי נליר ליה שיעורא. ואין לדמות זה למוג יינות שהיו רגילים בזמן ש"ס הקדוש, כי היו יינות שלהם מוקים, וכל שכן ביין זה דלמוקים, שכולו רק כמוג. ולזה נרכתי ננוסח רחמנא, כמו שכתבתי במקום אחר, ואח"כ נרכתי צורא נפשות רבות על אכילה שאכלתי אח"כ נדרך הלויים מלכה, וזהו כבר יולאחי ידי חובת הכרכה בזה לכולי עלמא מכל זד לנכון על זד היומר טוב:

סימן רעג

שי"ע ספ"א. שרואה מקומו. צל"ע כעת אם ע"י שרואה מקומו

אשל אברהם

חידושי ראשון רבי אברהם דוד ווארמן זצ"ל
מבואר

16

Abraham ben Mordchai, ha-Levi, 17th/18th cent.

שאלות ותשובות

גינת ורדים

לרבינו אברהם הלוי זצ"ל

מגדולי רבני ארץ מצרים

כרך ראשון

אורח חיים

יוצא לאור במהדורה חדשה ומתוקנת
עם מקורות, ציונים והערות
תשובות חדשות ומפתחות

מאת

ע"ה פנחס עובדיה

בלאאמור הר"ג דוד עובדיה שליט"א

יוצא לאור על ידי

מכון להוצאת ספרים וכתבי יד

שע"י בית מדרש נבזה

ישמח לב - תורת משה

ירושלים תשנ"א לפ"ק

גובריה יודע טומאה וכלאים ושבת דינם שוה לענין חיבור
דתפירה, ובעקבותיו הלכתי, ולא יליפנא אלא לענין תפירה בלבד,
דתפירה שלא על דעת להתקיים דבגד כלאים יש בה איסור
כשבת, ואין כאן כלל חדש כלל.

ותימא שדבר שנצטער בו אותו צדיק לבסוף לא נמלט ממנו
שעושה כלל חדש מחודש במלאכות לדונם כדין מינו.

ומה שכתב מעלת כבוד תורתו לדחות האיסור בטענה דאפשר
לפרש דתנא מילי מילי קא תני, ומה דמוקי לדברי בעל
שבלי הלקט ונדרק להעמיד דברי מרן ולהקל באוקימתות
ופירוקים, כבר תשובתו אמורה בפתיחת דברינו.

ומה שכתב מעלת כבוד תורתו כפס' הראשון בפסקא המתחלת
ולמאי דאתינא עלה נראה כו'. הנה כונתנו ברורה הרבה
ולא היינו צריכים עתה לפירושם, ומאי דיש להתמיר בתחיבה זאת
שהיא על ידי מחט, הוא לפי שעושין אותה על דעת להתקיים, מה
שאין כן בתפירת בית הצואר שתפירת בית הצואר עשויה להתפרק
כשעה שצריכים ללבוש את הבגד, מה שאין כן בקמיטת בגדי
הנשים ובתליית בגדי רקמה וצבעונין שתולין ביום שמתח תורה
בבית הכנסת, שכשעושין כן מתחילה דעתם הוא לקמטן כן ימים
רבים, ושאריו ליה מאריה כמה שחשדנו, כי מנהגנו לקצר כמובן.
וכבר הקדמנו בתחילת דברינו ז"ל, דיש להתמיר בו יותר מפותח
בית הצואר, לפי שבית הצואר הוא עתיד להתפרק כשירצו
ללבושו, אמנם הכא התולים בהיכלותיהם בגדי רקמה וצבעונין
כו' יספיק להם כו' ומחקימין שם ימים רבים, עד כאן. הרי מוכח
דטעמא דידן בנדון דידן הוא שמכוין שעל ידי תחיבה זאת
מתקיימין כן ימים רבים, לפיכך בתחילת המעשה כך עושים על
דעת זו.

ומה שכתב מעלת כבוד תורתו לחלק בין דיבוק ניירות אל
תחיבת מחט בכגד דלאו אורחיה דבגד בהכי. המתבונן
בדברינו ימצא דלא אמרנו אלא כתליית בגדי רקמה וצבעונין
ובקימוט בגדי נשים, משום דבשני דברים הללו הכי הוי
אורחיהו, ואם כן בהנך תרתי מילי חשיבא הך תפירה תפירה
כאורחיה, כמו שמצינו בדיבוק ניירות זה עם זה דחשיבי כתופר,
אף על גב דהמדבק שני בגדים אין בו משום תופר, ומה גם דכבר
מצינו דחיבור על ידי קרסים הוי חיבור לעינן כלאים, ומחט נמי
הוי דכותיהו, ואם כן ניליף מכלאים דחיבור זה שהוא על ידי
מחט דבנדון דידן הוי חיבור. עד כאן מה שראיתי להשיב מפני
הכבוד, ולא ראיתי להאריך עוד בדקדוקים, ומר ניהו רבה את
אשר יכחר בו יקריב אליו, ודילנא אמרין דילכון הוא, והנראה
לע"ד כתבתי.

סימן כ'

**בענין קידוש שפעמים מקדשין ומשתהין אחר
הקידוש זמן מה, אם יש קפידא בזה.**

ואשר שאלת בענין קידוש שפעמים שמקדשין ומשתהין אחר
הקידוש זמן מה, אם יש קפידא בזה לומר דפרח מנייהו
מצות קידוש וצריכים לחזור ולקדש, או שאין להקפיד בזה.

תשובה. היכא ששתה רביעית יין לא תיבעי לך שכבר חשוב
בזה כסעורה וכהוראת הגאונים ז"ל, ואם כן לא
תיבעי לך אלא היכא שלא שתה רביעית יין, ומצאתי בשלחן ערוך
בדני קידוש סי' רע"ג דין ג' שכתב מו"ה רמ"א בהגה"ה חה
לשונו, וצריך לאכול במקום הקידוש לאלתר או שיהא בדעתו
לאכול מיד, אבל בלאו הכי אפילו אכל במקום קידוש אינו יוצא,
עד כאן לשונו. ודבריו צריכין פירוש, דאי בעינן שיאכל סעודה
לאלתר וקפדינן בהכי, אמאי מהניא ליה בדעתו לאכול מיד,
דמשמע דאהניא ליה דעתו בזה אע"פ שנשתהה, כי אין תבלין
בוה. והרב בעל הלבוש פירש דבריו אלה, דלעולם השיהוי אינו
גרול אלא מעט, ולהכי סגי בהכי כשהיתה דעתו מתחילה לאכול
מיד, ומשמע דלכתחילה יאכל מיד לאלתר, אבל בדיעבד אם שהה
מעט שי"ד כיון שהיתה דעתו נכונה מתחילה.

ועיקר טעמיה דמו"ה רמ"א לא ידענא, אמאי מצריך שיסעוד
לאלתר! ונראה דאזיל לשיטתיה דמוהריק"ש שכתב על
זה ז"ל, קידש ע"מ לאכול שם לאתר זמן, אם השתהו בכדי
שיתעכל המזון לא יצא, ועיין סי' קפ"ד. עכ"ל. ונראה דלדבותא
נקט שכשקידש היתה דעתו לאכול שם לאתר זמן, וקס"ד כיון
שמתחילה לכך נתכוון דלא הוויא השיהוי הפסקה, אשמועינן דלא
יצא, וכל שכן כשקידש בסתם, דעת בני אדם שאוכלין מיד, דודאי
השיהוי מפסיק ולא יצא י"ח, דאיכא נמי שינוי דעת מתחילה.
וטעמיה דמוהריק"ש מבואר דמה דאינו מועיל הוא מפני שנתעכל
מה שכמעיו, דכסי' קפ"ד אמרינן דאם שהה בכדי שיתעכל המזון
שבמעיו שוב אינו יכול לכרך ברכה אחרונה, וכן לענין שתיה
שכל שצמא לאותה שתיה הוי כנתעכל ופרחה ממנו ברכה
אחרונה. וסבור הרב ז"ל לומר דכשם דלגבי ברכה אחרונה
משערינן בהכי, כן הדין לענין סמיכות סעודה לקידוש, שאם
נשתה כשיעור זה לא חשיב קידוש במקום סעודה כיון שכבר
כלתה לה הנאת שתיה יין הקידוש.

1. לכאורה נראה דקידוש במקום סעודה אין פירושו דוקא שיש דין לסעוד
באותו מקום של הקדוש, אלא צריך ג"כ שהסעודה והקידוש יהיו כאחת, פי'
שהקידוש יהיה תחילת הסעודה והווי חשיבותו של הקידוש, שבו מתחילה
הסעודה. ונראה להביא ראיה ליסוד זה מדברי ה"ט: בהל' פסח סי' תע"א ס"ק
א' שכתב על הא דצריך לקדש בליל פסח רק לאחר חשיכה, היינו משום
דמצה דומיא דפסח, והפסח אינו נאכל אלא בלילה, והקידוש צריך שיהיה
כשעה ראויה למצה, וע"ש בפמ"ג דהיינו מרין קידוש במקום סעודה. ומבואר
דאע"ג שיסעוד בלילה צריך שהקידוש יחשב בתחילת הסעודה, ובליל פסח,
המצה שהיא עיקר הסעודה נאכלת רק בלילה, לכן גם הקידוש צריך שיהיה

וְעֵצָה נראה שאין לחוש בזה בענין קידוש, וקידוש דליל פסח יוכיח, שכששותה כוס שני ומתחיל לסעוד, כבר עברה הנאתו דכוס של קידוש בשיהוי שמשתהה בקריאת ההגדה, וכשגומר ההגדה צמא הוא לשתות עוד. וכן כשמקדש על הפת, שכתבו הרי"ף [סוף מס' פסחים] והרמב"ם ז"ל [ושו"ע סי' תפג], שמי שאין לו יין בליל פסח מקדש על הפת כדרך שעושה בשבת, עושה כל הסדר ואחר גמר ההגדה מברך על המרור ואוכל, ואח"כ כורך מצה ומרור ואוכל ומשלים סעודתו. והדבר מוכח טובא, שאם אדם אכל כזית פת ונשתהה עליו כל זה השיהוי שעושין בליל פסח, פשיטא שאינו יכול לברך אחריו, שכבר נתעכל במעיו אותו מזון שאכל, ואם היה קפידא בזה היה להם להתנות שימחר ויחיש בעשיית הסדר, וכ"ש אם הוא ת"ח שדורש על כל דבר ודבר תלי תלים, שכל המרכה לספר ביציאת מצרים ה"ז משוכח, מה גם הטור שכתבו לדין זה, ומנהגו לפרש ולהטיל תנאי בדברי הראשונים, דמשמע שפיר דאין קפידא בזה².

ונראה דלאו דוקא גבי קידוש דק"ל ששנוי במחלוקת [פסחים ק"א] דרב פליג וסבר דלא בעינן קידוש במקום סעודה, שיש להקל בזה, אלא אפילו גבי ברכת הנהנין הכי הוי, דתנן בנדה פרק בא סימן התחתון דף נ"א ע"ב, דיש שטעון ברכה לפניו ואין טעון ברכה לאחריו, ומוקי בגמ' דריחני מברכין עליהן לפנייהם ואין מברכין עליהן לאחריהן, ופרש"י [ד"ה ריחני] לפי דהנאה מועטת היא, ומייתי לה תלמודא להך מתני' בסוף כיצד מברכין מ"ד ע"ב. ונראה דטעמא דריחני דאין מברכין עליהן לבסוף, לפי דהוי כעיסול המזון, שכיון שנשתעכל אין מברכין לאחריו, וריחני כיון דהנאתן מועטת מיד כשגמר להריח כלתה הנאתו, ולכן אמרו שאין מברכין לאחריהן. ואשכחן בדין הנכנס לחנותו של בשם שמברך על כל פעם שנכנס, כתבו המרדכי והטור ר"ס רי"ו, דהיינו דוקא כשלא היה דעתו לחזור, אבל אם היה דעתו לחזור לא יברך דהא לא הסיח דעתיה, וטעמייהו אתי שפיר כדכתיבנא, דלא קפדינן אשלא יתעכל המזון רק לענין ברכה אחרונה בלבד, אבל לענין צירוף עם ברכה ראשונה, כיון שדעתו לאכול או לשתות או להריח, אע"פ שמשתהה הרבה בכדי עיסול ויותר, שפיר דמי. וממנהגו של עולם אתה למד, שהמסובין בסעודה יש שותה כוס ראשון בתחילת סעודתו בלבד ושוהין הרבה ומאריכין בסעודה, ולאחר גמרה של סעודה שותה כוס שני, ואע"פ שכבר כלתה אותה הנאה דכוס ראשון, ואינו מברך לפניו, שסומך על ברכה שכיוך על אותו כוס ששתה בתחילת הסעודה, ומעולם לא פקפק אדם בזה, ואין שם קפידא רק בהיסח הדעת או בשינוי מקום.

וכן יש להביא ראייה מדברי הרא"ש שכתב בפרק כיסוי הדם פ"ו ע"ב ז"ל, ומה שאמרו בפרק ערבי פסחים כשלא הניחו שם זקן או חולה כשהן יוצאין טעונין ברכה למפרע וכשהן חוזרין טעונין ברכה כתחילה, לא בשביל שהסיח דעתו וזקק

וכזה אתי שפיר דברי הרמ"א דבעי שיאכל לאלתר, ואם היה דעתו לאכול מיד ג"כ סגי, דבזה חשיב ג"כ שהקידוש התחלת הסעודה. וכן דברי מהריק"ש באו על נכון דצריך שלא ישנה כדי שיעור עיסול דבזה כבר לא חשיב ביה. 2. לפמ"ש בהערה לעיל אין כל הוכחה מליל הסדר, דליל הסדר כך היא קביעותו וסדרו, והקידוש חשיב כה"ג תחלת סעודה, שכן הוא צורת

לכרכה אחרונה, אלא עצה טובה קמ"ל, שמא ישנה כל כך שיהיה רעב מחמת סעודה ולא יעלה לו ברכת המזון על מה שאכל כו', עכ"ל. ודבריו לקוחין מן התוספות שם [חולין פ"ו ע"ב ד"ה אסור]. הא מוכח בהדיא שאם הניחו שם זקן וחולה לא נתנו דבריהן לשיעורין, ואפ"י שיהיה השיהוי גדול, מ"מ כשהם חוזרין אינם טעונים ברכה לפני המזון שרוצין לאכול, ואם היה שם חילוק בשיהוי לענין ברכה אחרונה בין הניחו שם זקן או חולה ללא הניחו. וכבר בא דין זה מפורש בהדיא בדברי הרמב"ם שאין עליו תשובה, שכתב בפ"ד מה' ברכות דין ז' ז"ל, ואם לא גמר בלבו אלא דעתו לחזור ולאכול ולשתות, אפ"י פסק כל היום כולו אינו צריך לברך, עכ"ל. הרי שבירר דבריו הרבה שאפ"י הפסיק כל היום שפיר דמי, כיון דיהיב דעתיה לחזור לאכול ולשתות, אע"פ דפשיטא דנתעכל המזון שבמעיו, כ"ש שצירף [ב]דבריו שתייה לאכילה, ובשתייה נראה דבציר שיעורה מאכילה ובמעט זמן הולכת הנאתה, כדמצינו לענין צירוף אכילת כזית דמשערין בכדי אכילת פרס דהוי שלשה או ארבעה ביצים, וצירוף שתיה רביעית אין לה שהות כלל, דברביעית נמי משערין לה, ואם נשתהה בה קצת אין אותה רביעית מצטרפת, הא מוכח דהנאת שתיה גריעא טובא, ואעפ"כ כ"ליתנהו כחדא מחתא שאם דעתו לחזור לאכול ולשתות ש"ד.

כ"ט א דמילתא, לכתחילה ודאי מהיות טוב אל תיקרי רע, ויאכל מיד הסעודה, מה גם שכבר הורה זקן, אך בדיעבד אין לו לקדש שנית, והמחמיר לקדש עובר משום ברכה לבטלה. והנלע"ד כתבתי.

שוב מצאתי להרשב"א בתשובה סי' השל"ד שכתב ז"ל, כתב רבינו סעדיה גאון צריך לאכול בליל שבתות אחר קידוש אפ"י כזית, ואם לאו לא יצא י"ח קידוש, ע"כ. ואין לדקדק מדברים אלו דצריך לסעוד לאלתר לאחר קידוש, ואי לא עביד הכי דלא יצא ידי קידוש, דיש לתרץ ולומר דמאי דקאמר שצריך לאכול אחר קידוש, לא קפיד שיהיה תיכף ולאחר אחר קידוש, אלא שבא רבינו סעדיה ללמדנו עיקרו של דין דלאחר קידוש בעי למיכל דאין קידוש אלא במקום סעודה, ואי לא עביד הכי כגון ששינה מקומו, הא לא הוי מקום סעודה ואף ידי קידוש לא יצא, ולעולם לית לן למיקפד שיהיה תיכף ולאחר, ע"כ. והנלע"ד כתבתי.

סימן כ"א

על דבר הגבינה הלחה שעושין במצרים ביום השבת, וביום א' מביאין אותה למכור.

על דבר הגבינה הלחה שעושין במצרים מיום אל יום, וביום ראשון מביאין גבינה לחה שנעשית מאתמול מיום שבת, נתתי אל לבי על הדבר ולא מצאתי לזה צד היתר, לפי שהגויס המשרתים את ישראל שעושה סחורה במלאכת הגבינה הם שכירים שלו. ועושים המלאכה על דעת ישראל. ושמעתי משכילין

הקצות שבת סימן רעג

באר הגולה נב.

ב יאם קדוש פכית אחד על מנת לאכל שם (ט) ואחר כך נמלך לאכל (ו) במקום אחר, ארץ לחור לקדוש במקום שרועה לאכל שם: ג יאם קדוש ולא סעד (יא) * אף ידי קדוש לא יצא. הנה: וצריך לאכל במקום קדוש (יב) * אלאמר (יג) * או שיהא ברעוה (ט) לאכל שם מיד, (יד) אכל בלאו הכי אפילו אכל במקום קדוש אינו יוצא (מהרי"ט מולין (ב"מ ספ"ט ט"ו)). ואם היה ברעוה שלא לאכל (טו) שם מיד, יצא.

באר היבב

הנראה של קדוש: ג (ט) אכל שם מיד, רצונו לומר שהיה ברעוה לאכל שם סוף וצונו אט שלא אכל אלא לאחר זמן, אכל על כל פנים היה נשאר במקום קדוש, וצונו צריך לחור ולקדוש, ומה שקרב אכל בלאו הכי וכו' רצונו לומר אם לא היה ברעוה לאכל מיד כגון שדעתו היה להפסיק בברכה אחרת והפסיק, אפילו אכל אחר זמן במקום קדוש אינו יוצא:

7 ג (כ) אכלי. עין באר היבב. וכן כונת הדין כלל (כ) (ג) סימן כ' ובהתחלה יש לומר מיד, או כדצ"ב אם שנה דר עסקיה הוהא נכוס קדוש (א"ח טו), אין צורך לחור ולקדוש והמחמיר לחור ולקדוש הוא בדיקה למעלה עין פ"ט. וכן כפסוקי בדיקה (א"ח טו) בשם פ"ט הכתוב קמ"ד (כ"ח מנחה כ"ט) וקדוש והמחמיר מ"ט א"ח טו פ"ט קדוש במקום אחר ודעתו לאכל בבית אחר רוב ל"ט שנה יוכל לשכח כ"ט וכו' ודבר הפקדוה באותו מקום עשור, דבר זה במקום עתה אף על פי שיש עומד במקום עתה ודעתו בקדוש הקדוש, ולכן נהגו דבר זה במקום עתה אף על פי שיש עומד במקום עתה ודעתו בקדוש הקדוש, ולכן נהגו לומר שכל הנקודות האלו הם כקודם שהיו לומר (ע"פ) ולפי זה צריך לומר דבר שקרב בשלשן צדו קמ"ב כולל הנקודות (א"ח טו) וכן נקרא בחשבות שאלה לומר ע"פ (ע"פ) ובהקדמה שבת סימן רע"ג (א"ח טו) ולפי זה צריך לומר דבר שקרב בשלשן צדו וצדו ע"פ הנקודות בבית אחר, היינו שאם הוא בבית אחר אפילו במקום שדעה לאכל חזק במקום הקדוש פשלו באותו בית לא היה יכול לשכחו.

באור הלכה

לאסופי נפשיה מיד ספקא ולעשות כמו שכתבתי במשנה בדיקה: * וכן נהגו, ומכל מקום להחלה לא יצוה כן אלא במקום חזק וכן הפנן אברהם בפעו"ט פ"א מחמיר להחלה אפילו במקום לפנה, וכו' ד"ס כתבו דמסתברא דאין להחמיר בזה (עין בשער העיני (פ"ד)), מכל מקום לענין כבודו לחור כדנאי וכו' להחם להחלה לרצוה הר"ן (פ"ח ט"ו כ"ה ט"ו) שכתבתי בזה, מידו אם גם רואה מקומו קדוה ריש להכל אפילו להחלה אם רצוה לזה בעת הקדוש:

ג * אף ידי קדוש וכו', עין במשנה ברורה (פ"ט י"א), ועוד יש לומר דכונת המסביר להעתיק סימרא ודשכחאל בנקרא (פ"ט ק"א) דאף ידי קדוש לא יצא (קל שכן די י"ו, וכו' ונקרא עם שהוא רוצה ללמד אחר כך במקום אחר ולקשותו זין בקעוה עין פ"ט:

* לאילתר, עין במשנה ברורה (פ"ט י"ב) בזה שכתבתי בשם ש"ך בנפח הגדולה (הובא דבריו גם בספר יד מלאכי, ומשי"א לה לבצל ש"ך בנפח הגדולה דבר זה כל כך גד שכתב דישפזע הדין ולא נאמר הפך זה, והנה בפנן אברהם פ"ט ע"פ קמ"ד קמ"ד דאם יצא מקומו בדיקה צריך לקדוש שנית כ"ל, והנה משלשן ע"פ ש"ס (פ"ט י"ב) וד"ד התיים (י"ד קדוש במקום אחר) וכו' א"ח טו (ה"ב כ"ל ו"כ"א) משמע דקדושים אותו בקשטה דאם יצא מקומו אף שחור צריך לקדוש שנית, וכן מבאר ב"ימר בכר"מ בהג"ו (פ"ח ט"ו) ואף כהנפח שבת (פ"ח ט"ו) ומחמיר השכל משמע דמקדושים א"ח דבר הפנן אברהם (פ"ח ט"ו) שלא חור למקומו אלא שאלו שם, וכן לאשמיעו דאף שנית זה כאנס שלא היה לו נד במקום הראשון ולכ"ו שיהיה חשיב זה במקום עתה כיון ולהתחלה היה ברעוה שלא לשהות וכו' שכתב שם מקום, אפילו הכי לנדי שני מקום אין נקמא כנה כוה, וכו' שלא יחלקו אהר"י קדוה דמקום אברהם לא קאי רק אדמסיד לה דמדי שם בקדוש ונשתנה מחמת אנס דאין צריך לחור ולקדוש מפני שלא חסרו רצונו לזה מהחלה, ועל זה ס"ס דאם יצא במקום עתה כיון בדיקה צריך לחור ולקדוש והנה בשם דבלאו הכי כבר נשתנה, אכל משמע יצאה לחור לחור גם הוא יקבר כש"ך בנפח הגדולה כ"ל חשיב שני כיון דלכסוף סעד במקום קדוש, ופ"ק לזה מה דנקמא לו (פ"ט קמ"ב ס"ב בהג"ה) ודברים הטעוין בדיקה לאחריהם במקום שאם יצא וחו' אין צריך לחור ולקדוש כעצם דלקבשה קמ"א חדר, והר"י שם אפילו אם יבדוק במקום שצ"א גם כן מתקנה הפננה ודבוקת המיון, ואפילו הכי כיון דלהתחלה הפננה לחור למקומו אחריו ולא חסיה דעתו מקומו הראשון ואין צריך לחור ולקדוש, וכל שכן כוה דאינו יוצא ידי קדוש אלא אם כן יחור ויפזר במקום הקדוש, וגם דאם לא יחור אלא סלקא דתשה מהחלה שלא כדון דאין קדוש אלא במקום עתה, וישא לא חסיה דעתו מקומו הראשון, ונאף על גב דלפרוש החושפות פסחים ק"א (פ"א) דברו המתחיל אכל כדמיון קדוש לבדיקה לענין שני מקום, הינו רק לענין דמסיד לחור ולענין בדיקה כמ"י שני מקום גם לענין קדוש הוא שני מקום, ומפנה לפנה חשיב במקום אחר, אכל כמה דנקמא לו לענין בדיקה דמסיד קדוה מפני יצאו לחור בלבד אף שחור ודשגם הוא מפני ה"ס הרצת בלבד, כוה שאני קדוש דכדנאי לא חסיה דעתו ודמי לדיקדוקים שטעוין בדיקה לאחריהם במקום (ג"ל), וכן כל הגדולים הנ"ל שדעתו דבר הפנן אברהם להלכה פסכי א"ח דין דיצאה לחור על דרון ונשתנה מחמת אנס ומשמע ד"ק באפן זה נחמיר בדעבד ולא ביצאה לחור, ואחר כך קמאין בקדושה פ"ח דבר שדא"ר והחשיב דבריו מהו באר והוא מעוד להלכה ולא כש"ך בנפח הגדולה ותיבא דשם פ"ח (חלה ע"ב) חלבוה הכי"ח שדעתו בכר"מ דבש"א לחור וחו' לכו"ה ה"י גם כן בכלל שני מקום לענין קדוש, מכל מקום נראה לי שצ"ל להחמיר דבר דצ"ב נ"ד השני בנפח הגדולה וה"י מלאכי דקשישא לה, ולדעתו ה"י בדיקה לבשלה כשיקנש שנית, וגם כל הגדולים הנ"ל שדעתו דבר הפנן אברהם ששפע גם כן דכדנאי להו כש"ך בנפח הגדולה כ"ל אף שיהא כוה וכו' שכתבנו למעלה, ובפרט דעקר קדוש במקום עתה הוא רק ודנ"ו וכו' קראי ללספר עליהם בשעת הדחק שלא לחור ולקדוש שנית, אף להחלה כדנאי יש לומר כוה:

אז שיהא (כו'), עין בבשנה ברורה (פ"ט י"ב) שכתב דאם ארע אחר קד, דין זה כתבו הפנן אברהם (פ"ח ט"ו) ומקורם הוא מהא ר"ב הנ"ל (פ"ח ט"ו) ק"א

שינוי הדין

מהרי"ל: (ע"פ עין בכר"מ הלכה ר"ה ל"ח) (ע"פ הפנן אברהם (פ"ח ט"ו) כ"ט מה שהעתיקו דבריו שלחן ע"י ש"ס (פ"ט י"ב) וד"ד התיים (י"ד קדוש במקום אחר) וכו' א"ח טו (ה"ב כ"ל ו"כ"א) משמע דקדושים אותו בקשטה דאם יצא מקומו אף שחור צריך לקדוש שנית, וכן מבאר ב"ימר בכר"מ בהג"ו (פ"ח ט"ו) ואף כהנפח שבת (פ"ח ט"ו) שלא חור למקומו אלא שאלו שם, וכן לאשמיעו דאף שנית זה כאנס שלא היה לו נד במקום הראשון ולכ"ו שיהיה חשיב זה במקום עתה כיון ולהתחלה היה ברעוה שלא לשהות וכו' שכתב שם מקום, אפילו הכי לנדי שני מקום אין נקמא כנה כוה, וכו' שלא יחלקו אהר"י קדוה דמקום אברהם לא קאי רק אדמסיד לה דמדי שם בקדוש ונשתנה מחמת אנס דאין צריך לחור ולקדוש מפני שלא חסרו רצונו לזה מהחלה, ועל זה ס"ס דאם יצא במקום עתה כיון בדיקה צריך לחור ולקדוש והנה בשם דבלאו הכי כבר נשתנה, אכל משמע יצאה לחור לחור גם הוא יקבר כש"ך בנפח הגדולה כ"ל חשיב שני כיון דלכסוף סעד במקום קדוש, ופ"ק לזה מה דנקמא לו (פ"ט קמ"ב ס"ב בהג"ה) ודברים הטעוין בדיקה לאחריהם במקום שאם יצא וחו' אין צריך לחור ולקדוש כעצם דלקבשה קמ"א חדר, והר"י שם אפילו אם יבדוק במקום שצ"א גם כן מתקנה הפננה ודבוקת המיון, ואפילו הכי כיון דלהתחלה הפננה לחור למקומו אחריו ולא חסיה דעתו מקומו הראשון ואין צריך לחור ולקדוש, וכל שכן כוה דאינו יוצא ידי קדוש אלא אם כן יחור ויפזר במקום הקדוש, וגם דאם לא יחור אלא סלקא דתשה מהחלה שלא כדון דאין קדוש אלא במקום עתה, וישא לא חסיה דעתו מקומו הראשון, ונאף על גב דלפרוש החושפות פסחים ק"א (פ"א) דברו המתחיל אכל כדמיון קדוש לבדיקה לענין שני מקום, הינו רק לענין דמסיד לחור ולענין בדיקה כמ"י שני מקום גם לענין קדוש הוא שני מקום, ומפנה לפנה חשיב במקום אחר, אכל כמה דנקמא לו לענין בדיקה דמסיד קדוה מפני יצאו לחור בלבד אף שחור ודשגם הוא מפני ה"ס הרצת בלבד, כוה שאני קדוש דכדנאי לא חסיה דעתו ודמי לדיקדוקים שטעוין בדיקה לאחריהם במקום (ג"ל), וכן כל הגדולים הנ"ל שדעתו דבר הפנן אברהם להלכה פסכי א"ח דין דיצאה לחור על דרון ונשתנה מחמת אנס ומשמע ד"ק באפן זה נחמיר בדעבד ולא ביצאה לחור, ואחר כך קמאין בקדושה פ"ח דבר שדא"ר והחשיב דבריו מהו באר והוא מעוד להלכה ולא כש"ך בנפח הגדולה ותיבא דשם פ"ח (חלה ע"ב) חלבוה הכי"ח שדעתו בכר"מ דבש"א לחור וחו' לכו"ה ה"י גם כן בכלל שני מקום לענין קדוש, מכל מקום נראה לי שצ"ל להחמיר דבר דצ"ב נ"ד השני בנפח הגדולה וה"י מלאכי דקשישא לה, ולדעתו ה"י בדיקה לבשלה כשיקנש שנית, וגם כל הגדולים הנ"ל שדעתו דבר הפנן אברהם ששפע גם כן דכדנאי להו כש"ך בנפח הגדולה כ"ל אף שיהא כוה וכו' שכתבנו למעלה, ובפרט דעקר קדוש במקום עתה הוא רק ודנ"ו וכו' קראי ללספר עליהם בשעת הדחק שלא לחור ולקדוש שנית, אף להחלה כדנאי יש לומר כוה:

או ישמע
סימן רעג
זין של
ת המיון
...
שם
ול
אינו
י"ל
אומרים
יש סימן
לארעא
...
דיו דמתי
...
סימן רעג
(לר) או
בין אחרים
יש הטענה
השינויה
ז' שלאחר
יתו. וכו'
הטענה
לא היה לו
ל קדוש
לשכת עני
קדוש:
כל מקום
אכל בקוה
צריך לחור
ההשמים
ירי השטחה
כה צדקה
ד"ק לקדוש
קדוש שנית
ש פוסקים
ה שישתנה
דש שנית:
וכו' חשיב
מה ובימות
גם הקדוש
בית אחר.

מסיד לחור
צריך לקדוש
(ט) ואם ש"ך
חשיב במקום
ה"י קדוש במקום
ז' כדצ"ב אין
חלה, ודע
במבאר בלילה
העורר לל

רעג שצריך קידוש במקום סעודה וכו' י' סעיפים:

א קיי"ץ דאין קידוש אלא במקום סעודה, שיקדש במקום שיאכל ולא במקום אחר, דכתיב (ישעי' נ"ג י"ג) וקראת לשבת ענגי במקום שאתה קורא קריאה דשבת שאתה מקדשו שם תהא עונג של הסעודה (ר"ף (פמ"ח) ורשנ"ס (ק') [ק"ח] (ד"ה י"ג)), וגם קידוש היום אף שאינו מזכיר של שבת מ"מ לכבוד שבת בא. ועוד דסברא הוא מדאיבע קידוש על היין כדתניא (ע"ז ע"ג) זכרוהו על היין, מסתמא על היין שבשעת סעודה הוקבע דחשיב [רשנ"ס ע"ג]. וממילא דהוא הדין לשארי משקין, דלאו דרכיה דאדם חשוב לשותות כלי אכילה [מולין ד:]. ופשוט הוא דכשם שצריך לאכול במקום הקידוש, כמו כן אין לו להמשיך זמן רב אחר הקידוש את הסעודה שלא יהיה הפסק גדול בינתיים, דאם יפסיק הרבה זמן אין הסעודה ניכרת על שם הקידוש, מיהו מעט זמן אין קפידא. וכן לא ילך הילוך מרובה לשוק אחר הקידוש, אבל הילוך מועט לחצר אין קפידא, ועיין מ"ש בסעיף ד':

א ב של"ש חלוקות הן בקידוש במקום סעודה: דבחדר אחד מפניה לפניה מיקרי מקום סעודה, ולא מיבעיא אם קידש בפניה זו על דעת לאכול בפניה האחרת, אלא אפילו כיוון בשעת הקידוש לאכול בפניה שקידש ואח"כ נתיישב לאכול בפניה האחרת דשפיר דמי [עיין מג"א סק"א, וזכרנו פמ"ח כמ"ש הגרע"א (פ"ה) וז"ק]. ואפילו הוא טרקלין גדול לית לן בה, דזה לא מיקרי שינוי מקום כמ"ש בסימן קע"ח (פ"י) כן פסקו בטור ושו"ע (פ"ה), ואף שדעת המרדכי בערבי פסחים (ל"ה ט"ו ב) דגם מפניה לפניה צריך שתהא כוונתו בשעת הקידוש לאכול בפניה האחרת, לא קיי"ל כן. וה"ה מבית לסוכה כשחדר אחר אינו מפסיק

חשיב כמפניה לפניה, כיון דהיא דירת עראי בטילה להבית וחשיב כמפניה לפינה, והמחיצה שבין הבית להסוכה לא חשיבא מחיצה להפסיק כיון דאינה אלא משום מצות סוכה. וי"א עוד שכל שרואה מקומו ממקום הקידוש למקום האכילה, אפילו מחדר לחדר כשרואין מזה לזה, וכן אפילו מבית לחצר כשרואין מזה לזה, ואפילו רואה מקצת מקום, ואפילו רואה רק דרך חלון ולא דרך פתח, הוי כמפניה לפינה, ויש לסמוך על דעות אלו למעשה, וגם לעיל בסימן קע"ח (ע"ג) כן הוא ע"ש:

ג והחלוקה השנית, בבניין אחד מחדר לחדר ואין רואין מזה לזה, או מבית לעלייה או מעלייה לבית, אם כיוון בשעת הקידוש לאכול בהמקום השני מותר, ואם לא כיוון אסור, וכן הוא לעיל סימן קע"ח (פ"ה) ע"ש. ויראה לי דכל שהם בבניין אחד, אע"פ שיש הפסק פיר הויז ביניהם מיקרי מחדר לחדר. והחלוקה השלישית, בשני בניינים מבית לבית לא מהני אפילו כיוון בשעת הקידוש לאכול בבית השני, ומחוייב לאכול כזית מזונות לכל הפחות במקום הקידוש, ואם לאו צריך לקדש במקום סעודה פעם אחרת. וכן מתר ב לחדר או מבית לעלייה כשלא היה דעתו בשעת הקידוש לאכול בהחדר האחר אלא באותו חדר ואח"כ נמלך לאכול בהחדר השני, צריך לחזור ולקדש, וה"ה סתמא כשלא כיוון מפורש לאכול בהחדר השני נהי שכתוב בשו"ע נסעיף ג אס קדש על מנת לאכול שם וכו', לאו דווקא דהוא הדין סתמא. ואם קידש ולא אכל כלום, לא ילא מונח קידוש כלל:

ד ד וכתב רבינו הרמ"א בסעיף ג' דצריך לאכול ג' במקום קידוש לאלתר או שהיה

פסקי משנה ברורה

את דירתו לסעודה שישהתה מתחלה רביעית יין במקום ההוא, דאז חשיב עי"ז כמקום סעודה וכדלקמן ולכו"ע אין צריך שוב לקדש שנית. וע"ש בבית"ל ד"ה ומבית. וכן בבית"ל (פ"ה ד"ה וק): ומ"מ לכתחלה לא יעשה כן אלא במקום דוחק, מיהו אם גם רואה מקומו, נראה דיש להקל

[א] במשנ"ב (פ"ג): ומ"מ לכתחלה טוב שלא לסור ממקום שקידש דהא יש מחמירין גם כמפניה לפינה, אם לא שהיתה דעתו בעת שקידש לאכול בפניה אחרת או מסתברא דאין להחמיר בזה. [ב] במשנ"ב (פ"ה): ומפני שיש פוסקים התולקים על כל זה, ע"כ טוב כשרוצה לעקור אחר קידוש

בדעתו לאכול שם מיד, [אכל] במקום קידוש בדעתו שלא לאכול שם עכ"ל. כלומר דאולינן היה בדעתו לאכול מיד נמשך הרבה זמן יצא, בדעתו שלא לאכול מ אחר ונמלך ואכל מיד יצא, אלא א"כ לא הי ולא אכל מיד דאז לא י אין הכוונה תיכף ממש כלומר שלא ימשוך זמ אינו ממש, כמבואר ב זמן לא מרובה ע"ש וכ ברורה לזה, דהא נתבא מנת לאכול בעלייה הו צריך לזה איזה זמן אלא וודאי דאין הכוונ גינתה תורה למלאכי ו הקידוש מחליפין הבגד ישהה זמן מרובה נהי המהר"ל דאין חילוק בין זמ ג"כ הכוונה ארוך הרבה, וק וגם מה שכתב המג"א אס לקדש שנית ע"ש זהו ג"כ ישיאם בחצר או נחנכו סמוך קן ולא נהירא לי, ומדנבי לדברי ע"ש:

ה ה יבול אדם לקדש ל נשים בין גדו שאינו אוכל עמהם בכ לו הקידוש שבכאן, מ סעודה ויוצאים בקידו המצות יכול אדם להוצ כבר יצא או שהוא לז לברכת הנהנין שאינו אלא א"כ גם הוא נהנ

אפילו לכתחלה אם דעתו לז יצא. וע"ע בבית"ל (ד"ה א).]

דכיון דעל השומעים מוטל חובת המצוה לקיים, כל ישראל ערבים זה בזה ומוציא אחד את חבירו אף כשהמוציא א"צ עתה לזה. ולכן לא מיבעיא שיכול לעשות בעדם קידוש, אלא אפילו ברכת בורא פרי הגפן של קידוש יכול לברך בעדם, ואע"ג דבלא הקידוש לא היה יכול לברך ברכת היין לאחרים אם לא נהנה עמהם, מ"מ כיון שהוא של קידוש הוא כברכת המצוה עצמה ויכול להוציאם אע"פ שאינו נהנה, והוא הדין בקידוש היום של שחרית יכול לעשות כן, אף שאין שם רק הברכה מ"מ מיקרי קידוש והוה ברכת המצות. והוא הדין כשהקידוש הוא על הפת יכול לקדש בעדם ולברך בעדם המוציא, והם שותין היין או אוכלים הפת, אבל בשאר סעודות של שבת אינו יכול לברך בעדם המוציא אם אינו אוכל עמהם, דאע"ג דמצוה היא מ"מ עיקרה ברכת הנהנין [ט"ו סק"ג]:

ו **ופשוט** הוא דזהו כשהם אינם יכולים בעצמם לעשות קידוש, אבל כשיכולים בעצמם לקדש אין לו לקדש בעדם כשהוא לא יצא בקידוש זהו, אבל אם גם הוא צריך לקידוש זה, מוטב שיקדש הוא ויוציא את כולם משיקדש כל אחד בעצמו אע"פ שכל אחד יכול לקדש לעצמו משום 'ברוב עם הדרת מלך' (משלי י' כח) [נרכות גג.], וכמ"ש בסימן רצ"ח (פס"ו) ע"ש, וכן הוא המנהג בהרבה מקומות. ויש מקומות שכל אחד עושה קידוש לעצמו, ואין ראוי לעשות כן, ויש למונעם מזה וללמדם שיש יותר מצוה כשאחד יקדש בעד כולם ויכוין להוציאם והם יכוונו לצאת, ובלבד שישמעו הקידוש מראש ועד סוף ויענו אמן, ולא יענו ברוך הוא וברוך שמו דזהו הפסק ואינו יוצא בהברכה:

ו **ואם** קידש בביתו ושכנו שבבית האחר שמעו ו הקידוש וכיוון לצאת בו והמקדש כיוון להוציא, יצא השכן ידי קידוש, ואע"פ

בדעתו לאכול שם מיד, אבל בלאו הכי אפילו [אכל] במקום קידוש אינו יוצא, ואם היה בדעתו שלא לאכול שם מיד ונמלך ואכל יצא. עכ"ל. כלומר דאולינו בתרומתו לקולא, אם היה בדעתו לאכול מיד אע"פ שע"י סיבה זו נמשך הרבה זמן יצא, וכן להיפך אם היה בדעתו שלא לאכול מיד או לאכול במקום אחר ונמלך ואכל מיד ובמקום שקידש ג"כ יצא, אלא א"כ לא היה בדעתו לאכול מיד ולא אכל מיד דאז לא יצא. ויראה לי דלאלתר אין הכוונה תיכף ממש בלי הפסק רגע, אלא כלומר שלא ימשוך זמן רב, ולשון לאלתר אינו ממש, כמבואר בגיטין [מ:] שיש איזה זמן לא מרובה ע"ש וכמ"ש בסעיף א'. ויראה ברורה לזה, דהא נתבאר דכשיקדש בבית על מנת לאכול בעלייה הוי במקום סעודה, והרי צריך לזה איזה זמן קצר לעלות להעלייה, אלא וודאי דאין הכוונה לאלתר ממש ולא ניתנה תורה למלאכי השרת, וע"פ רוב אחר הקידוש מחליפין הבגדים, אלא הכוונה שלא ישהה זמן מרובה וזהו שכתב המג"א נסק"ה נשס המהרי"ל דאין חילוק בין זמן קצר בין זמן ארוך ע"ש, ג"כ הכוונה ארוך הרבה, וקצר כלומר לא כל כך ארוך. וגם מה שכתב המג"א א"כ יאל ממקומו צינמיס לרין לקדש שנית ע"ש וכו' ג"כ יראה ארוכה לשוק אבל לא יראה נמנר או נמנר סמוך לביט, וראיתי מי שלא פירש כן ולא נהירא לי, ומדברי השו"מ ננסת הגדולה ראה לדברי ע"ש ודו"ק]:

ד ה **יבול** אדם לקדש לאחרים בין אנשים בין נשים בין גדולים בין קטנים, אע"פ שאינו אוכל עמהם בכאן ולדידיה לא עלתה לו הקידוש שבכאן, מ"מ לדידהו הוי מקום סעודה ויוציאים בקידוש, דהכי קי"ל דכל המצות יכול אדם להוציא אחרים אע"פ שהוא כבר יצא או שהוא לא יצא עדיין. ולא דמי לברכת הנהנין שאינו יכול להוציא אחרים אלא א"כ גם הוא נהנה עמהם, דמצוה שאני

פסקי משנה ברורה

אפילו לכתחלה אם דעתו לזה בעת הקידוש. וכן במשנ"ב (פס"ג): אם ארעו אח"כ אונס ולא אכל מיד אלא אח"כ ג"כ יצא. וע"ע בבית"ל (ד"ה א). וכן במשנ"ב (פס"ג): ולא יפסיק אפילו זמן קצר. וכן במשנ"ב (פס"ג) ובבית"ל (ד"ה ו) כתב דזהו רק לכתחילה, אך בדעבד ודאי מוציא.